

■■■ Előszó ■

Az elmúlt évek során a sors úgy hozta, hogy betekintést nyerhettem a vajdasági amatőr színjátszók munkájába. Több előadásukat láttam, és olykor belekukkanthattam a munkafolyamatokba is. Sokszor leírtam már, hogy kreativitásuk, tenni akarásuk és a színjátszás iránti tiszteletteljes szeretetük hihetetlen ösztönző erőt gyakorolt rám. Mindig kíváncsian és izgalommal várom az új bemutatókat, amelyeket – ha másutt nem is, de – egy sajtóságos, meghitt és végtelenül családias hangulatú szemlén, a Vajdasági Magyar Amatőr Színjátszók Találkozóján egészen biztosan megtekinthetek.

Nagyrészt az itt szerzett tapasztalatok alapján született meg bennem a koncepciója ennek a könyvnek, amelyet elsősorban azoknak az embereknek ajánlok, akikkel ezen a szemlén találkoztam, akiknek a gondolkodásmódja, szakmai ismeretanyaga, alkotói munkafolyamata nem teljesen ismeretlen előttem. De ajánlom egyúttal mindazoknak, akiket érdekel a színház, akiket – akár a nézők soraiból, akár a reflektorfényben – csiklandoz a kíváncsiság: hogyan kell „színházat csinálni”.

Írásomban rendszerint a rendezőt szólítom meg, alkalomként a színészt. Ez folyamatosan váltakozik a könyvben, hiszen munkafolyamatuk párhuzamos. Nem volt célom, hogy kizárólag egyikhez vagy másikhoz szóljak, főként mert sokszor színész a rendező, illetve a rendező játszik is, vagyis alkotómunkájuk szervesen kapcsolódik egymáshoz. Itt kell megemlítenem, hogy számos alkalommal felvetődött bennem a kérdés, milyen sorrendben következzenek a fejezetek. Ez abból fakadt, hogy a színházi alkotófolyamatok fázisai nem feltétlenül egymás után, sorrendben következnek, azaz nem akkor kezdődik a második fázis, miután lezártuk az elsőt. Ezek a folyamatok sokszor nem különíthetők el. Ezért történik meg, hogy többször előrevetíték valamit, amiről majd csak később esik szó (de az előadás készítése során valójában már foglalkozunk vele), vagy visszautalok valamire, amiről fejezetekkel korábban már tárgyaltunk (de az előadás készítése során még mindig foglalkozunk vele).

A könyv elméleti fejtegetéseinek felhasználása szakmailag megalapozott, pedagógiai szempontból működőképes, a közönségápolás és -nevelés tekintetében sokrétű, ugyanakkor művészi színvonalát tekintve is igényes és potenciálisan sikeres színházi előadás vázát biztosíthatja.

Írásomban elsősorban realista színjátszással foglalkoztam, hiszen meggyőződésem, hogy a vajdasági amatőr társulatok előadásáiban ez a stílus gyökerezik a legmélyebben. Ez nem jelenti azt, hogy mellőzni vagy kerülni kellene azokat a színházi formákat, amelyek más szemszögből közelítik meg az adott színművet (például a groteszk, abszurd vagy a kortárs színházakra jellemző sajátos stílusjegyeket) – azonban célom az volt, hogy fókuszáltan, egyetlen világosan követhető vonalra koncentráljak, amelynek tapasztalataira később már könnyedén építhetők további elképzelések.

Az elméleti fejtegetések legegyszerűbben a gyakorlati munka során érthetők meg. Ezért döntöttem úgy, hogy egy konkrét előadás megalkotását feltételezve mutatok be egy-egy témakört. Munkámhoz Örkény István *Tóték* című tragikomédiáját vettem alapul (ez a műfaji besorolás a szerző meghatározása), amelynek gondolatvilága, mondanivalója, cselekménye és szereplői kiválóan „működhetnek” a vajdasági társulatok többségében. A *Tóték* előadasmódja, szereposztása, részleteket érintő elgondolása számos variációra ad lehetőséget, ezért szeretném fokozottan felhívni minden olvasó figyelmét, hogy a könyvben említett példák nem az egyetlen, kizárólagos utat mutatják. Egy-egy jelenet, karakter vagy bármilyen más színházi probléma megoldásához számtalan ösvény vezet, az említettek csak kiragadott változatai a lehetőségek végtelen tárházának. Színházról beszélünk, és a színházban semmi sem biztos, itt minden relatív, minden változik, minden igazság szubjektív. Ez egy olyan varázslat, ami a felnőttek játéka. Bánjunk vele szeretettel és alázattal!

Remélem, kellemes és hasznos élmény lesz majd e kézikönyv olvasása. Kívánok Önöknek sok, gazdag, örömteli és sikeres színházi alkotómunkát!